

УДК 637.05:636.4:619:616.9

© 2014

Якубчак О. М., доктор ветеринарних наук,

Обиштан С. В., Муковоз В. М., Карпуленко М. С., Гавриленко О. С., кандидати ветеринарних наук

Український державний науково-дослідний інститут нанобіотехнологій та ресурсозбереження

АНАЛІЗ ЕПІЗООТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ СВИНЕЙ В УКРАЇНІ

Рецензент – доктор ветеринарних наук, професор М. П. Прус

У статті проведено аналіз статистичних даних у порівняльно-історичному аспекті ветеринарної звітності в Україні з інфекційних хвороб свиней за період із 1999 по 2013 рік. Поширеними хворобами в Україні є колібактеріоз, сальмонельоз та лептоспіроз, які вимагають застосування превентивних заходів. Виявлено високу напруженість епізоотичного процесу інфекційних хвороб, яка характеризується загальною захворюваністю і становить понад 1 % та індексом епізоотичності, який коливається в межах 0,62–1,00. Проаналізовані дані свідчать про небезпечність вищезазначених хвороб і потребу в детальному вивченні особливостей їх виникнення.

Ключові слова: свині, епізоотична ситуація, інфекційні хвороби, колібактеріоз, сальмонельоз, колієнтеротоксемія, вірусні інфекції.

Постановка проблеми. Створення м'ясного балансу в країні суттєво залежить від збільшення виробництва м'яса всіх видів і, зокрема, свинини. І це не тільки тому, що свинарство – одна з багатоплідних і скороспілих галузей тваринництва, а тому, що від загальної енергії кормів, які споживають сільськогосподарські тварини і птиця, у харчові продукти для людини її переходить зі свининою 20 %, молоком – 15, яйцями – 7, курятиною – 5, яловичиною та бараниною – 4 %; і тому, що доцільність інтенсифікації свинарства підтверджує досвід підприємств, який свідчить: на свинарських фермах ще недостатньо використовуються величезні можливості цієї галузі.

Проте свинарство України потерпає від інфекційних хвороб, що перешкоджають економічно ефективному розвитку господарств. Необхідно зазначити, що в умовах свинарських ферм різних форм власності щорічно гине 20–60 % приплоду. Це має особливо негативне значення в умовах відчутної економічної кризи в Україні.

Аналіз основних досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Серед хвороб свиней, які часто стають причиною зменшення поголів'я, найбільшої шкоди завдають колібактеріоз та сальмонельоз. Небезпеку для людини становлять патогенні штами ешерихій, якими легко заражаються діти (передусім молодшого віку) через забруднені руки та

предмети [3, 4].

Збудник колієнтеротоксемії не відрізняється від збудника колібактеріозу (гемолітичні штами ешерихій), а, відповідно, й наслідки його потрапляння в організм людини такі ж, як і за колібактеріозу.

Перебіг сальмонельозів у свиней можливий у двох формах: із характерним проявом клінічних ознак (первинні сальмонельози) та сальмонельози, які виникають у разі порушення імунного захисту внаслідок виснаження (вторинні сальмонельози) [2]. За останніх – клінічна картина та специфічні патолого-анатомічні зміни відсутні, однак м'ясо вимушено забитих тварин уражене сальмонелами.

Основним джерелом збудника бешихи для людини є також свині. У людей бешиха може перебігати у трьох формах: шкірній, суглобовій і генералізованій. Зараження відбувається під час контакту з хворими тваринами, обробці та споживанні заражених харчових продуктів і води [3].

Свині часто є носіями патогенних лептоспір. У більшості випадків трапляється серовар *L. romona*. У тварин здебільшого клінічних ознак хвороби не виявляють, однак вони є небезпечними як джерело збудника інфекції для людей.

Крім того, в Україні поширені такі хвороби свиней, як хвороба Ауескі, хвороба Тешена (ензоотичний енцефаломієліт), пастерельоз, репродуктивно-респіраторний синдром, які не мають значної небезпеки для людей, однак створюють значні перешкоди у розвитку галузі, тому питанню їх специфічної профілактики надається значна увага.

Щеплення проти багатьох інфекційних хвороб свиней досягла виключно широких масштабів, ставши невід'ємною частиною технології ведення свинарства, особливо на промисловій основі [1].

Вірусні інфекції свиней являють собою численну групу інфекційних захворювань різноманітних за клінічним перебігом і морфологією, високо контагіозних і здатних викликати епідемії та пандемії [4].

Африканська чума свиней характеризується

надзвичайно високою контагіозністю зі швидкою реплікацією віріонів, що спричиняє вибуховість поширення захворювання. Збільшення кількості інфікованого поголів'я призводить до потрапляння збудника на нові території. Це стосується й спалаху у Запорізькій, Луганській областях, викликаного поширенням інфекції у прикордонних населених пунктах Росії. Відсутність вакцини змушує забивати й знищувати всіх інфікованих і потенційно інфікованих свиней.

У світі істотно змінилася епізоотична ситуація інфекційних хвороб свиней. Щороку зростає кількість випадків захворювань, постійно формуються великі вогнища стаціонарного неблагополуччя і відбувається зміна прояву і перебігу інфекцій, зростає значення асоціативних хвороб, нових інфекційних хвороб людей і тварин, все більше з'являється ветеринарно значимих таксонів, змінюються адаптаційні властивості патогенів.

У минулому тенденцію щодо інфекційних хвороб свиней розглядали як проблему одного патогену, який викликав певний набір клінічних проявів. Якщо виявляли інші патогени, то вони вважалися вторинними бактеріальними інфекціями, що приєднуються до основної. Уявлення про такі хвороби перейшло в комплексне.

Нині перед нами постала проблема комплексних хвороб і синдромів, які розвиваються за участю значної кількості патогенів, що відіграють основні й другорядні ролі. Однією з властивостей емерджентних вірусів свиней є те, що вони викликають захворювання, створюючи умови іншим патогенам для розвитку на цьому фоні нової хвороби [5].

Мета і завдання досліджень. Метою дослідження було проведення аналізу статистичних даних ветеринарної звітності в Україні з інфекційних хвороб свиней за останні 14 років.

Завдання досліджень: аналіз даних вищезазначених хвороб, що дає можливість детального вивчення особливостей їх виникнення і поширення.

Матеріали і методи проведення досліджень. Дослідження проводили на базі Українського державного науково-дослідного інституту нанобіотехнологій. Матеріалом досліджень слугували статистичні дані Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України за 1999–2013 роки.

Результати досліджень. Аналіз статистичних даних ветеринарної звітності у порівняльно-історичному аспекті свідчить, що за останні 14 років в Україні зареєстровано 2404 неблагополучних пунктів з інфекційних хвороб свиней, кількість яких щороку значно варіює (рис. 1).

Офіційно зареєстровано 32 інфекційні хвороби свиней, які завдають значних економічних збитків свиного господарствам України (рис. 2).

Особливу увагу привертають захворювання, питома вага яких у загальній захворюваності інфекційними хворобами свиней становить понад 1 %. Індекс епізоотичності цих захворювань коливається в межах 0,62–1,00 (рис. 3), що свідчить про високу напруженість епізоотичного процесу. Поряд із цим, попри низькі показники індексу епізоотичності та незначну поширеність гемофільозного полісерозиту (Вінницька область, 2003 р.) у двох неблагополучних пунктах загинуло 380 голів свиней; від мікоплазмозів (Київська область, 2009–2010 рр.) в одному неблагополучному пункті – 318 голів свиней.

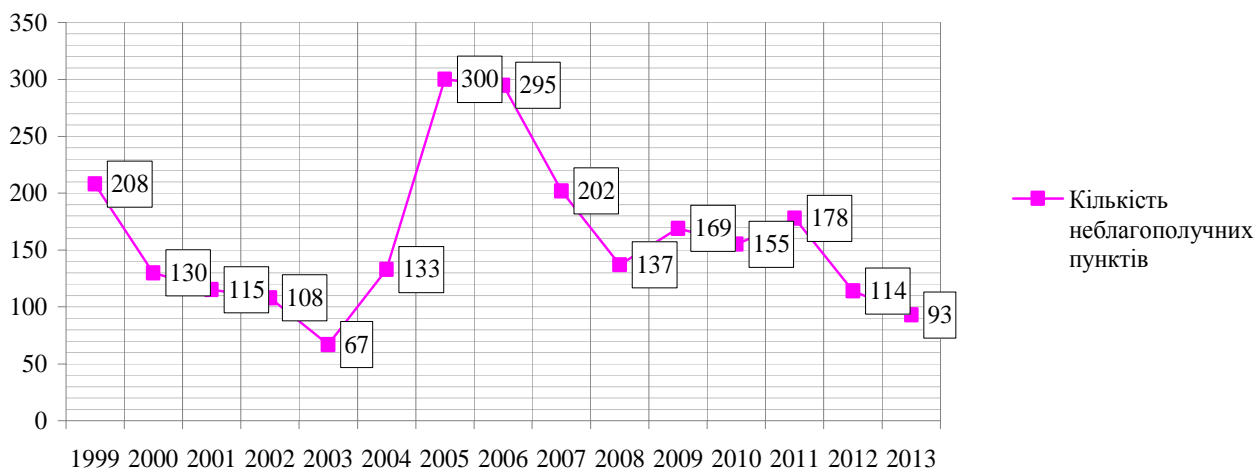

Рис. 1. Динаміка виявлення неблагополучних пунктів інфекційних хвороб свиней в Україні

ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА

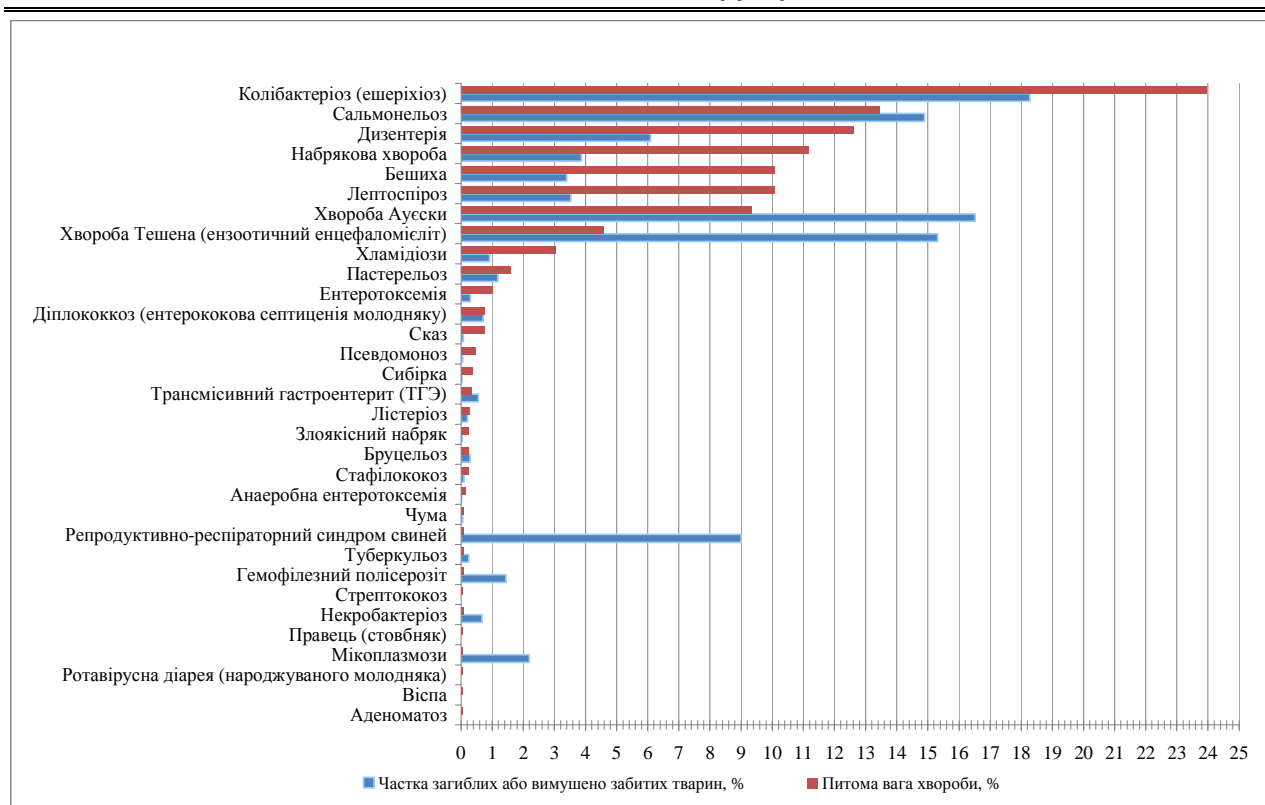

Рис. 2. Нозологічний профіль інфекційних хвороб свиней в Україні за 1999–2013 роки

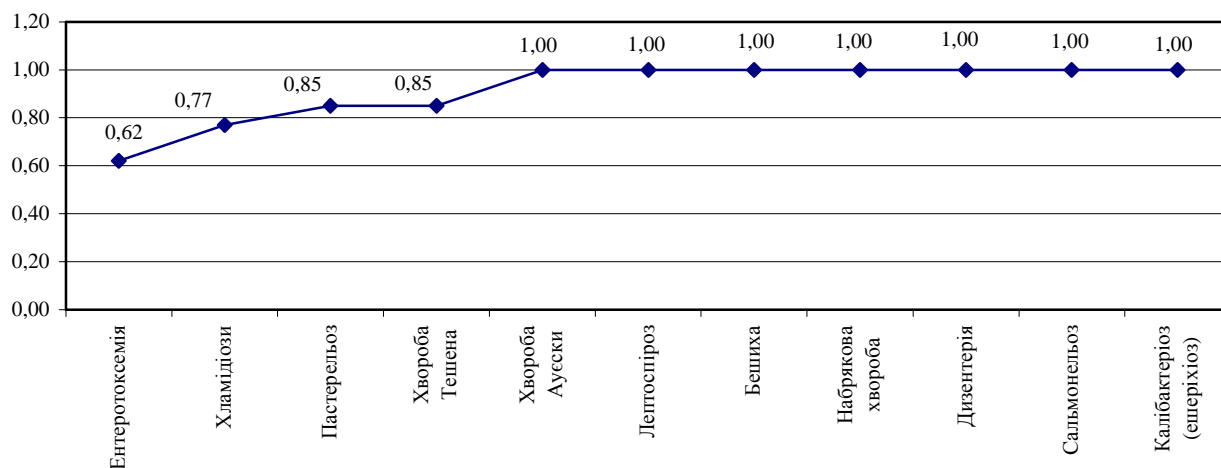

Рис. 3. Індекс епізоотичності інфекційних захворювань свиней в Україні, 1999–2013 роки

Спалахи репродуктивно-респіраторного синдрому свиней (РРСС) виявлені у Вінницькій області (2003 р.) – 1 неблагополучний пункт, в АР Крим (2009 р.) – 1 неблагополучний пункт, внаслідок чого захворіло 2928 голів свиней, загинуло або вимушено забито 2375 голів (рис. 4).

Наведені дані свідчать про високу небезпечність вищезазначених хвороб та потребу в детальному вивченні особливостей їх виникнення і поширення для прогностичних розробок і заходів контролю цих інфекцій в Україні.

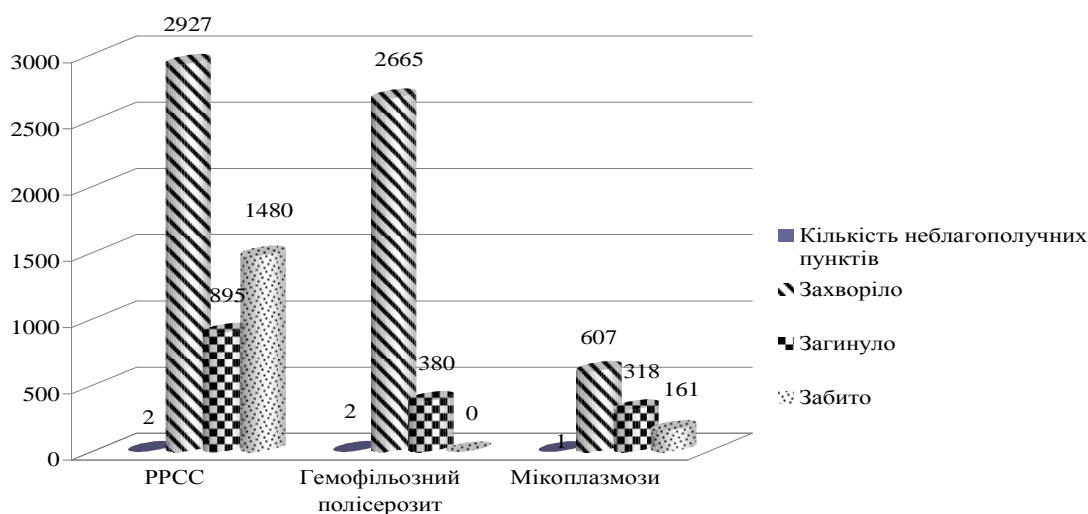

Рис. 4. Структура деяких інфекційних хвороб свиней

Висновки: 1. Високу напруженість епізоотичного процесу інфекційних хвороб свиней в Україні характеризує загальна захворюваність, яка становить понад 1%. Індекс епізоотичності коливається в межах 0,62–1,00. За останні 14 років зареєстровано 2404 неблагополучних пунктів і офіційно реєструється 32 інфекційні хвороби свиней.

2. Епізоотична ситуація щодо хвороб свиней за період 1999–2013 рр. залишалася напруже-

ною, зі значними коливаннями. Найбільша кількість неблагополучних пунктів виявлена у 2005–2006 роках.

3. Поширеними хворобами в Україні є колібактеріоз, сальмонельоз та лептоспіроз, які вимагають застосування превентивних заходів.

4. Значної уваги й застосування відповідних заходів вимагають зареєстровані спорадичні хвороби: гемофільозний полісерозит та репродуктивно-респіраторний синдром свиней.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Аліпер Т. І. Болезни свиней [Електронний ресурс] / Т. І. Аліпер. – Режим доступу до журн.: http://www.narvac.com/art_a_pigsill.htm.

2. Таршис М. Г. Болезни животных опасные для человека / М. Г. Таршис, Б. Л. Черкасский // М.: Колос, 1977. – 298 с.

3. Томеску В. Зоонозы. Болезни животных передающиеся человеку / В. Томеску, И. Гаврилэ, Д. Гаврилэ. – М.: Колос, 1982. – 319 с.

4. Хвороби свиней / [В. І. Левченко, В. П. Заярнюк, І. В. Папченко [та ін.]; За ред. В. І. Левченка, І. В. Папченка. – Біла Церква, 2005. – 168 с.

5. Jake Waddilove. Swine Diseases Have Changed. Dupnot Swine Technical Featuresarticle 20 november 2008 [Електронний ресурс] / Jake Waddilove. – Режим доступу до журн.: <http://www.pig-international.com/PrintPage.aspx>